

Ferida Duraković

BEBA S KOSOM

Gumena lutka, u ruskoj fabrici gumenih igračaka zamišljena vjerovatno kao beba dječak, ili beba uopšte, bespolna kao sve lutke i sve igračke na svijetu, njeno blago, njena bebana, koju joj je Majka kupila na gradskoj pijaci, njena najdraža beba, to jest jedina – nema kosu.

Djevojčica ne voli muške bebe, ne voli dječake, stidi se i gadi ih se; ona želi bebu s kosom. Ali Mama *nema para* da joj kupi lutku s kosom, onakvu kakvu ima susjedova djevojčica, jedinica, ili onakvu kakvu ima Mirica, rođica, jedinica; onu iz Italije, onu veličanstvenu koja stoji nasred *bračnog kreveta* u velikoj lijepoj kući gdje posteljina ima izvezeno Miricino ime, onu u veličanstvenoj ružičastoj haljini sa volanima od čipke. Ali pustimo haljinu; važna je kosa, ti slapovi lokni koji padaju talijanskim lutkama preko ramena – oh...

Djevojčica čezne, želi, sanja, budna sanja, da ima tu lutku, a zna da nikada, *nikada*, NIKADA, neće zamoliti mamu da joj je kupi. Zna da se to ne može kupiti, to nije pristojno čak ni upitati.

Uvečer, ispod teškog vunenog jorgana koji je guši, stisnuvši mršave ručice na stomaku, ponavlja, *Bože daj mi bebu s kosom*, i s tom željom pada u san i izranja iz sna, zaprepaštena što Bog nije ispunio njenu želju, kao što će se u odraslom dobu buditi zaprepaštena što joj je poneku želju ispunio.

Ako na putu do škole pređe sto koraka a ne stane na liniju između kamenova na ivičnjaku, Otac će joj kupiti bebu s kosom. Otac je voli, najviše od svih, i kupuje joj svaki dan nešto što neće dobiti braća i sestra, on je drži na krilu i mazi je, što ne radi sa ostalom djecom jer nema vremena, ali *ona* je bolešljiva, mršava je kao grančica, srce joj preskače i guši je, i ide redovno na more jer mora, u Zeleniku, onda kad idu bolešljiva djeca, i Otac će razumjeti zašto joj toliko treba ta beba s kosom, i... stala je na liniju između kamenova... Neće ga ni pitati.

Djevojčica je odličan učenik, ona je vrijedan učenik, unaprijed uči lekcije jer joj je na časovima dosadno, a druga djeca tako sporo shvaćaju, ona je dobro dijete, ona čezne da je neko pohvali zato što je dobra, ne ide nikud gdje je zabranjeno, ne govori ružne riječi, pa zašto onda ne može dobiti lutku iz Italije? Ili neku drugu lutku, samo da je s kosom? Ona ne razumije riječi *Nema para*. Kako nema para kad ih ima za sve drugo samo ne za tu lutku? Zašto moraju kupovati toliko hrane i drva i odjeće? Bez svega toga se može.

Proljeće je 1968. Djevojčica iznosi svoju kartonsku kutiju na livadu iza kuće i vadi iz nje i reda po vlažnoj zemlji razna blaga: šarene krpice od cica *od kojih će sašiti haljinu* za bebu koju sanja; svilene konce za vezenje koje upliće u šarenu traku za kosu bebe koju sanja; malu kutiju od cipela "Borovo", *od nje će napraviti krevet za bebu koju sanja*. Tu je i njena jedina, muška, beba, bez kose... Šta će s njom *kad dobije bebu koju sanja*? Uzima bebu bez kose i grli je, kaže, *Neću ja tebe ostaviti, ne boj se*, i hoće da zaplače od tuge što ova nema kose, i što mora da je ne voli jer nema kose, i što mora da sanja onu sa kosom, koju mora voljeti čak unaprijed, na nevideno.

* * *

Otac je sinoć vikao, vratio se pripit i zahrkao je na *bračnom krevetu*, dešavalo se nešto što Djevojčica ne razumije, ali zna da nije dobro. Mama ima velike plave podočnjake jutros, i nije je pomilovala po glavi i rekla *Janje majkino*. Otac izlazi i kaže njoj i Sestri, *Spremite se, idemo*. Ne smiju pitati *Gdje*, spremaju se i kreću za njim niz strmu ulicu držeći se za ruke, bez riječi, kao i svaki put kad negdje idu zajedno. Djevojčica ne voli da drži Sestru za ruku, jer Sestra mrzi to držanje za ruke, i mrzi Djevojčicu zbog tog držanja za ruke kao da je ona to izmislila, ali jutros joj to prija jer se boji samoće, i Sestrina ruka je nešto što je vezuje za kuću koja je jutros tako tužna, zagušljiva i tijesna za svakog ko u njoj živi.

Ulaze u radnju na čijoj firmi piše *Muški frizer*; jedan čiko, sa začesljanom kosom punom briljantina, smješta ih na stolice, jednu do druge, odsijeca im prelijepu dugačke pletenice, prvo Sestri pa onda Djevojčici. Djevojčica se ne sjeća mnogo čega osim kruga koji ošišana kosa ostavlja oko frizerske stolice, i tuge, i užasa s kojim zna da će Mama gledati u njih dvije, dva goluždrava pileta sa kratkom tršavom dječaćkom kosom, i Očevog cerenja kad vidi majčino lice. *Osvetio sam ti se*, piše preko tog lica, koje Djevojčica nikad nije vidjela tako ružno, i pruža Mami u staro "Oslobođenje" zavijene četiri pletenice, tužne i usamljene i plačne, kao Mama, koja ih odmota, i zamota, i ostavi u ladicu kredenca gdje stoje konci, igle i nekoliko žutih starih fotografija.

Prošlo je nekoliko dana; Otac je miran, Mama je mirnija, Sestra i Djevojčica stide se svojih frizura u školi, ali ništa se ne da popraviti. Djevojčica i dalje sanja *bebu koju sanja*, ponovo se po ko zna koji put život, za koji je mislila da će stati sa roditeljskom svađom, vratio u kuću. Najstariji brat je otišao na *demonstracije*, niko ne zna tačno šta je to, ali Otac kaže *Samo kaišom treba s njima pričat*. Mama nervozno juri po kući, otvara i zatvara ormare, prevrće iste ladice po dva puta, sklanja kosu koja je sklonjena, briše sto koji je već obrisan, pomiluje Djevojčicu po glavi iako ju je jutros već pomilovala. Djevojčica se zbog svega toga kao mače mota oko Majčinih nogu, ne bi li iznudila još jedno milovanje, ne bi li smogla snage da upita *Mama hoćeš li mi kupit bebu s kosom*? Odjednom, Mama – *mama zna* – još jednom otvara ladicu u kredencu, i kaže *Hej, janje majkino, evo ti ovo pa napravi svojoj bebi kosu*, i pruža joj u "Oslobođenje" zamotane četiri pletenice, onda nestaje iz kuhinje u sobu, i čuje se kako prigušeno jeca, ali tamo niko ne smije ući.

Djevojčica ide na livadu iza kuće, razmotava "Oslobođenje" i gleda pletenice mrtve kose, i vidi rješenje za svoje želje.

Od ovog trena, pa do onog kad se na *muškoj bebi* nađe nalijepljena gomila kose OHO ljepljom, proći će nekoliko dugih dana. Ali Djevojčici to nije važno, važno je da ona napokon ima *bebu s kosom o kojoj je sanjala*. Ono što ne vidi Djevojčica, ali vide svi oko nje – prvo njena Sestra, pa braća, pa susjedi, pa onda pisac ovih redova – jeste činjenica da male nespretne ruke nisu znale ni umjele tu kosu zalijepiti kako treba, tako da je beba, u stvari, izgledala kao mali tifusar, sa velikim pečatima gole glave i nekoliko pramenova kose koja se linja kao pseća dlaka i otpada svaki put kad je Djevojčica želi počesljati.

Ali, ovdje je važna ideja priče, važno je da sam ja nešto htio da kažem, kaže pisac, a Djevojčica kaže *Važna je kosa*, pa bismo, u stvari, svi trebali biti prilično zadovoljni raspлетom ove priče, u kojoj ima previše tuge i premalo kose.

Nije važno što mi (znam, znam) navijamo za Djevojčicu, i što će joj napokon, kao i u svim pričama o pravdi Božijoj, godinu dana nakon ovog događaja Majka kupiti lutku s kosom, nakon operacije krajnika, kao poklon za hrabrost, i što će Djevojčica od tada svaki akt hrabrosti u svome životu vezivati za lutke s kosom, koje joj niko nije kupovao kao nagradu.

I nije važno što će Djevojčica, po nepravdi Božijoj, sa dvadeset devet godina izgubiti skoro svu kosu, a niko, ni sveznajući ljekari, neće znati zašto. I što će nova kosa, po pravdi Božijoj, izrasti gotovo preko noći: nova, kovrdžava, lijepa, zdrava, kao i život njen, koji je od trenutka kad je dobila novu kosu krenuo kao duga ljubavna priča koja je preživjela čak i ljude što su u njoj dobili glavne uloge.

Djevojčica je, nakon jednog rata, jednog za istoriju i stotog za Djevojčicu ovakve vrste, rodila Djevojčicu, majušnu bebu – njenu *bebanu*. Kad su je stavili na njene grudi, čvrsto zamotanu u prljavu bolničku pelenicu u porodilištu koje bebe pere hladnom vodom iz ratnih kanistera jer nema struje, jedino što je – prije nego je pala u nesvijest od bola – htjela znati bilo je da li beba ima kosu. *Jašta*, rekla je bolničarka, *pravo čudo. Ima dugu crnu kosu.*